

Op verhaal komen: een contextuele bijbelstudie over waarheid en leugen in deze tijd

Nodig: kaars, Bijbels, flipover, stiften, eventueel een materiaal om de korte video te bekijken (zie informatie uit Colombia).

Bijbelstudie over 1 Koningen 21: 1-19

Stap 1: Openen en kennismaken

Welkom, voorstelrondje als mensen elkaar niet kennen en liturgisch moment.

We zingen of luisteren een lied. De facilitator kan een gebed uitspreken.

ZIEN – Verkennen van het eigen verhaal

Stap 2: Introductie en context

We gaan het tijdens deze ontmoeting hebben over het verdraaien van de waarheid, en de gevolgen die dat kan hebben. We bespreken met elkaar de volgende introductievragen:

- Wat is waarheid?
- Moet je altijd de waarheid spreken?
- Waar in Nederland zien we dat de waarheid verdraaid wordt?
Welke gevolgen heeft dit?

Wie de waarheid zoekt
moet de werkelijkheid
aankunnen.

OM
DENKEN

IN GESPREK MET DE TEKST – Verkennen van het bijbelverhaal

Stap 3: Bijbel openen

We lezen hardop 1 Koningen 21:1-19. Als er verschillende vertalingen zijn is het goed om de tekst twee keer te lezen.

Stap 4: De tekst bestuderen

Vraag: Waar gaat deze tekst over?

Maak eventueel een rondje zodat iedereen aan het woord komt. Schrijf de antwoorden op een groot vel papier.

(Besteed hier enkele minuten aan, voor een eerste inventarisatie. Het hoeft niet volledig te zijn, in de groepjes gaat het gesprek verder.)

Stap 5: In kleine groepjes de tekst bestuderen

In kleine groepjes (4-6 personen is ideaal) bestuderen we de tekst. Het helpt om de antwoorden op onderstaande vragen op te schrijven, zodat we ze straks kunnen delen met de anderen.

- Welke personen komen we tegen in het verhaal en wat weten we over hen?
- Waarom wil Achab het land van Nabot hebben?
- Waarom wil Nabot het land niet verkopen of ruilen?
- Wie heeft een stem in dit verhaal, en hoe gebruikt ieder zijn/haar stem?
- Wat gebeurt er met de waarheid in dit verhaal? Kijk met name naar de verzen 3, 6, 13, 15 en 19a. Wat is het gevolg?

TIP: Mocht er veel tijd beschikbaar zijn, dan leent dit verhaal zich heel goed om het uit te spelen. Verdeel de rollen en neem maximaal 10 minuten om het voor te bereiden (zodat degenen die geen rol hebben niet te lang hoeven te wachten). Als de groep groot is lukt het wellicht om twee groepen te vormen en dus twee verschillende uitvoeringen te krijgen. Speel het verhaal uit en bespreek met elkaar kort: Wat viel ons op?

Stap 6: Terugkoppeling vanuit de kleine groepjes naar de grote groep

Elke groep presenteert de antwoorden. Deze kunnen eventueel samenvattend op een flipover opgeschreven worden. De groep die volgt hoeft alleen te benoemen wat zij ánders hadden dan de eerste groep. Voor de facilitator is hieronder extra informatie te vinden.

HANDELEN – Samen werken aan verandering

Stap 7: Terugkoppelen aan eigen leven en context

We gaan terug naar onze groepjes en bespreken de volgende vragen:

- Met wie identificeer je je en waarom?
- Waarin raakt dit verhaal aan de Nederlandse context?
- Zet dit verhaal ons aan tot handelen? Zo ja, noem een concreet voorbeeld.

Met elkaar bespreken we de antwoorden op de vragen. Het kan zijn dat er een actie-idee ontstaat dat we met elkaar willen oppakken. Zo ja, hoe gaan we dat doen?

Stap 8: Afsluiten

We sluiten af met muziek en/of gebed.

Achtergrondinformatie voor de facilitator

Het verhaal over Nabot lijkt wel een toneelstuk. Inclusief de 'kwaadaardige vrouw' die de schuld lijkt te krijgen in dit complot. Zit Achab onder de plak? Of zouden we misschien beter kunnen zeggen: hij gedraagt zich als een kleuter en neemt zijn verantwoordelijkheid niet?

Achab was koning van ongeveer 872 tot 852 voor Christus, een tijd van economische welvaart. Het valt op dat hij in eerste instantie 'koning van Samaria' wordt genoemd (vers 1), hoewel hij de koning van heel Israël is. Het lijkt alsof de schrijver van het verhaal ons wil vertellen dat Nabot wérkelijk tot het volk Israël behoort, en de koning die titel eigenlijk niet waard is. Volgens de bijbel is Achab een slechte koning (1 Kon. 16: 30-33), zijn gedrag was al slecht maar als hij trouwt met Izebel begint hij vervolgens Baäl te vereren. Hij 'tergt de God van Israël' (16:33).

Izebel komen we ook in andere bijbelgedeelten tegen (vanaf hoofdstuk 16:29). Het belangrijkste thema is dat Baal vereert en niet de God van Israël en het volk Israël ditzelfde geloof wil opdringen. Mede daarom wordt ze afgeschilderd als een vrouw die niets dan kwaad in de zin heeft en dus ook als de aanstichtster van dit wrede complot. Dat betekent echter niet dat Achab daardoor onschuldig is.

Elia komt ook al eerder ter sprake, hij is de profeet die Achab weer terug moet brengen bij God. Hij is het die de strijd aangaat met de profeten van Baäl (hoofdstuk 18) en uiteindelijk vlucht omdat Izebel hem met de dood bedreigt.

Nabot zegt in de hele bijbel maar één ding: 'De HEER verhoede dat ik de grond die ik van mijn voorouders heb geërfd aan u zou afstaan.' Alleen in 2 Kon. 9: 21-26 wordt er nog eens verwezen naar dit tragische verhaal, verder wordt hij in de bijbel niet genoemd. Toch is het bijzonder dat in die éne zin zoveel doorklinkt: moed om 'nee' te zeggen tegen de koning, trouw aan zijn God, zijn familie en zijn waarden. Nabot blijft trouw aan zichzelf en waar hij in gelooft en zo zal hij herinnerd en bewonderd worden. Dat Nabot verder niet meer aan het woord komt kan zeker een gesprek aanwakken over wie er stem heeft in de samenleving. Hoe macht wordt misbruikt om mensen het zwijgen op te leggen. Waar zien we deze structuren terug in onze eigen samenleving?

Waarheid verdraaien

Het is intrigerend om te zien hoe de waarheid wordt gemanipuleerd in dit verhaal. Het begint al als we vers 3 en 6 vergelijken: Nabot weigert zijn land te verkopen vanwege een diepe overtuiging. Niet alleen is het land een erfenis van zijn familie, het is daarmee een gift van God. 'De Heer verhoede het...' klinkt in vers 3. Vanuit zijn geloof in God weigert Nabot het land te verkopen.

Achab is Israëliet en zou logischerwijs moeten begrijpen welke betekenis het land heeft voor Nabot, maar hij ziet enkel de economische waarde. Achab negeert de dieperliggende reden van Nabot en vertelt Izebel maar een oppervlakkige waarheid: 'Nabot weigerde zijn wijngaard aan mij af te staan.' Het waarom wordt verzwegen. Vervolgens komt het hele complot in werking. Wat zou Izebel in die brieven geschreven hebben? Het is opvallend dat juist het religieuze systeem in werking wordt gezet: een vastendag nota bene! Nabot wordt als het ware met zijn eigen stok geslagen. De twee getuigen liegen de boel bij elkaar en Nabot wordt vermoord. In vers 15 lezen we dan weer zo'n halve waarheid: 'Nabot leeft niet meer, hij is dood.' Is de logica hier: wat niet weet, wat niet deert? Achab lijkt in ieder geval geen enkele moeite te doen om te weten te komen wat er is gebeurd. Hij neemt de wijngaard in beslag.

Blijft de waarheid verborgen? Nee. In vers 19a horen we profeet Elia die Achab met één zin op zijn plaats zet: "Je hebt een moord gepleegd en je het bezit van een ander toegeëigend." Ten eerste spreekt hij Achab aan, hij is immers degene die verantwoordelijk is. Ten tweede is het niet 'Nabot is dood', nee: je hebt een moord gepleegd.

Bij God komt de waarheid aan het Licht.

Er volgt een naar deel met een duidelijke 'oog om oog, tand om tand' boodschap. Een beeld van een wraakzuchtige God dat we veelvuldig tegenkomen in het Oude Testament. Het voert te ver om hier heel diep op in te gaan tijdens deze bijbelstudie, maar er zou een verhaal uit het Nieuwe Testament naast gelegd kunnen worden, zoals bijvoorbeeld Johannes 8: 1-11 waarin Jezus niet veroordeelt, maar iemand een nieuwe kans geeft.

Nederland

Een gesprek zou kunnen ontstaan over hoe wij in Nederland omgaan met waarheid en het manipuleren daarvan. Steeds vaker moeten ook wij ons afvragen: waar halen we onze informatie vandaan? Wat is waar, hoe checken we dingen?

Het zou goed zijn om daarin nog een stap verder te gaan: wat zijn de gevolgen van het verdraaien van de waarheid? Wie/ welke groepen worden daar de dupe van? De structuren van (misbruik van) macht en mensen die geen stem hebben vinden we terug in elke samenleving. Misschien kunnen er voorbeelden in kaart gebracht worden.

Delen van ervaringen uit Colombia – inclusief korte video

In veel delen van Colombia komt het verhaal over Nabot erg dichtbij. Het land is in handen van enkele rijke families en een aantal gewapende groepen. Zij manipuleren en verdraaien de waarheid om onschuldige families van hun land te verjagen. Gaan ze niet weg, dan volgen er gewapende acties. Dit geldt ook voor een boerengemeenschap in de regio Magdalena Medio. Ondanks dat ze de aarde al tientallen jaren bewerken en volgens de wet recht hebben op de eigendomspapieren, is er een familie (gelieerd aan

een paramilitaire groepering) die beweert dat het land van hen is. Ze verdraaien de waarheid en pretenderen zélf slachtoffer te zijn tegenover officiële instanties. Tegelijkertijd willen ze de boeren verjagen en bedreigen hen met de dood: “Als jullie morgen niet weg zijn, zal de rivier jullie lijken meenemen.” Ondanks deze en andere bedreigingen heeft de gemeenschap besloten niet te vertrekken. Ze kiezen voor geweldloos verzet en vertrouwen op Gods bescherming. Waarheid heeft voor hen te maken met erkenning. De boeren zeggen: “Voor ons gaat het er niet zozeer om dat deze mensen in de gevangenis komen, wat we willen is dat ze hun fouten erkennen en dat we eindelijk de eigendomspapieren van ons land krijgen.” Het verbaast dus niet dat de boeren zich unaniem identificeren met Nabot.

Bekijk ook de algemene instructie voor een bijbelstudie op <https://www.protestantsekerk.nl/contextueel-bijbellesen/>. Daar vindt u aanwijzingen om de bijbelstudie te begeleiden. Bereid het goed voor en let met name op hoeveel tijd er is. Het is aan te raden zeker twee uur in te plannen, of anders het programma over twee avonden te verdelen. Maak van tevoren keuzes en een tijdspad. Deze opzet is een leidraad, natuurlijk kunt u de opzet ook aanvullen of aanpassen aan de groep.

Door Inge Landman, die voor Kerk in Actie werkte in Colombia